

॥ चाणक्य ॥ मंडल परिवार

प्रश्नपुस्तिका क्र CMP-CT03

BOOKLET No.

उत्तरपुस्तिका

वेळ : 1.00 (एक) तास

Combined Exam 2023 - P 3

एकूण प्रश्न : 100

एकूण गुण : 100

Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.
1	2	11	3	21	1	31	2	41	4	51	2	61	4	71	1	81	1	91	2
2	2	12	2	22	3	32	3	42	3	52	4	62	3	72	3	82	2	92	3
3	4	13	4	23	2	33	2	43	1	53	1	63	2	73	2	83	2	93	4
4	1	14	3	24	2	34	2	44	3	54	2	64	3	74	2	84	2	94	3
5	3	15	1	25	2	35	4	45	4	55	4	65	3	75	2	85	1	95	1
6	3	16	2	26	1	36	2	46	1	56	4	66	3	76	4	86	4	96	2
7	2	17	3	27	4	37	4	47	4	57	2	67	2	77	3	87	1	97	1
8	1	18	3	28	1	38	3	48	1	58	4	68	3	78	3	88	1	98	4
9	3	19	1	29	2	39	2	49	4	59	3	69	3	79	2	89	3	99	4
10	1	20	1	30	3	40	3	50	1	60	4	70	1	80	4	90	2	100	4

स्पष्टीकरण :

Combined Exam 2023 - P 3

प्रश्न	उत्तर	स्पष्टीकरण
1	2	<ul style="list-style-type: none"> - भारतातील तारयंत्रणा सुरू करण्यासाठी शॅघेनेसी समिती नेमण्यात आली होती. - पहिली टेलिग्राफ (तार) लाईन - कोलकता ते आग्रा - 2013 मध्ये भारतातील तार यंत्रणा बंद झाली. - भारतातील पहिले रेल्वे सुरू झाल्याची बातमी - ज्ञानोदयमध्ये
2	2	स्वामी विवेकानंद <ul style="list-style-type: none"> - मूळ नाव : नरेंद्रनाथ चॅटर्जी - 1896 - शिकागो धर्मपरिषदेस उपस्थित - 1897 - न्यूयॉर्क येथे वेदांत सोसायटी - 1897 - कोलकता येथे रामकृष्ण मिशन - 1899 - रामकृष्ण मिशन बेलूर येथे
3	4	बंगालची फाळणी <ul style="list-style-type: none"> - लॉर्ड कर्झनने प्रशासकीय कारण देऊन बंगालची फाळणी केली. - मात्र खरे कारण हिंदू-मुस्लिम फूट पाडून राष्ट्रीय चळवळ क्षीण करणे हा होता. - 16 ऑक्टोबर 1905 - बंगालची फाळणी अंमलात आली. - त्या दिवशी बंगालमधील नागरिकांनी एकमेकांना राख्या बांधल्या. 1911 मध्ये पंचम जॉर्ज (जॉर्ज V) यांनी बंगालची फाळणी रद्द केली. त्यावेळी गव्हर्नर - लॉर्ड हार्डिंज
4	1	-
5	3	दामोदर सावळाराम यंदे <ul style="list-style-type: none"> - म. फुलेंच्या प्रेरणेने 'शेतकऱ्यांचा कैवारी' हे वृत्तपत्र सुरू केले. - न्या. रानडे यांच्या बरोबर 'इंदूप्रकाश' व्यवस्थापनात सहभागी. - यांचे टिळकांसोबत उत्तम संबंध.
6	3	डॉ. भाऊ दाजी लाड <ul style="list-style-type: none"> - ग्रँड मेडिकल कॉलेजमधून शिक्षण पूर्ण - 1848 - ज्ञानप्रसारक सभेच्या स्थापनेत पुढाकार - 1852 - बॉम्बे असोसिएशनचे पहिले सचिव - 1866 - ईस्ट इंडिया असोसिएशनच्या मुंबई शाखेचे अध्यक्ष - कुष्ठरोगावर केलेल्या उपचारांमुळे त्यांना 'धन्वंतरी' ही पदवी - मुंबईच्या विद्यापीठाच्या स्थापनेत सहभाग

7	2	<ul style="list-style-type: none"> - स्वतंत्र मुस्लिम राष्ट्राची संकल्पना मोहम्मद इक्बाल यांनी मांडली. - पाकिस्तानची संकल्पना सर्वप्रथम चौधरी रहमल अली यांनी 'Now or Never' या पुस्तकात मांडली. - 1940 च्या लाहोर अधिवेशनात पाकिस्तान निर्मितीचा ठराव मांडण्यात आला.
8	1	<p>जालियनवाला बाग हत्याकांड</p> <ul style="list-style-type: none"> - 13 एप्रिल 1919 मध्ये बैसाखी सण तसेच रौलेट कायद्याच्या विरोधात सभा आयोजित - त्यामध्ये जनरल डायर यांनी अंदाधुंद गोळीबार केला. - त्यावेळी पंजाबचा लेफ्टनंट गव्हर्नर ओडवायर हा होता. - या हत्याकांडाच्या चौकशीसाठी हंटर आयोग. या आयोगात 3 भारतीय सदस्य. - या हत्याकांडामुळे रवींद्रनाथ टागोर यांनी सर ही पदवी परत केली.
9	3	-
10	1	<p>पांडुरंग महादेव बापट</p> <ul style="list-style-type: none"> - इंजिनिअरिंगच्या शिक्षणासाठी इंग्लंडला गेले. तिथे इंग्रज सत्तेविरोधात निबंध वाचला म्हणून शिष्यवृत्ती बंद - टिळकांनी श्यामजी कृष्ण वर्मा यांची शिष्यवृत्ती - रशियन क्रांतिकारकाकडून बॉम्ब बनवण्याचे प्रशिक्षण - त्यांच्या सोबत अब्बास मिर्झा व हेमचंद्र दास - मुळशी सत्याग्रहात सहभाग - अरविंद घोष यांच्या दिव्यजीवन या ग्रंथाचा मराठी अनुवाद
11	3	<ul style="list-style-type: none"> - 1919 चा कायदा तयार करतेवेळी नेमण्यात आलेल्या साऊथबोरो कमिटीपुढे डॉ. आंबेडकर व महर्षी वि. रा. शिंदे यांची साक्ष - या कायदानुसार नेमण्यात आलेले दोन अस्पृश्य सदस्य - गणेश अक्काजी गवई, कालीचरण नंदा गवळी
12	2	<p>आल्फ्रेड लॉयल</p> <ul style="list-style-type: none"> - ब्रिटिश डॉमिनियन ऑफ इंडिया हा ग्रंथ - एशियाटिक स्टडीज या ग्रंथातून भारताच्या धार्मिक, सामाजिक परिस्थितीवर लिखाण - रामदेव शास्त्री या टोपण नावाने लिखाण - व्हॅलेंटाईन चिरोलच्या 'इंडियन अनरेस्ट' या पुस्तकाची प्रस्तावना लॉयलने लिहिली
13	4	<p>एल्फिन्स्टनने नेमलेले अधिकारी</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. खानदेश - कॅप्टन ब्रिग्स 2. धारवाड - चॅपलिन 3. पुणे - हेन्री रॉबर्टसन 4. नगर - पॉटिंगर 5. सातारा - जेम्स ग्रँड डफ

14	3	<p>समाज समता संघ - 1927</p> <p>स्वतंत्र मजदूर संघ - 1936</p> <p>ऑल इंडिया शेड्यूल कास्ट पक्ष - 1942</p> <p>पीपल्स एज्युकेशन सोसायटी - 1945</p> <p>सिद्धार्थ महाविद्यालय - 1946</p> <p>मिलिंद महाविद्यालय - 1950</p>
15	1	<p>कामगार संघटना</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. कामगार हितवर्धक सभा - सिताराम बोले 2. सोशल सर्व्हिस लीग - ना. म. जोशी 3. मद्रास लेबर युनियन - बी. पी. वाडिया 4. बॉम्बे टेक्स्टाईल लेबर युनियन - ना. म. जोशी 5. राष्ट्रीय मिल मजदूर संघ - बी. टी. आंबेडकर 6. मध्यप्रांत विडी कामगार संघ - एल. एन. हरदास
16	2	<p>2023 - जागतिक बॉक्सिंग चॅम्पियनशीप भारतात होणार आहे.</p> <p>- भारत तिसऱ्यांदा ही स्पर्धा आयोजित करणार आहे.</p> <p>- 2022 स्पर्धा तुर्कीमध्ये पार पडल्या</p>
17	3	<p>मिशन प्रारंभ</p> <ul style="list-style-type: none"> - पहिले खासगी कंपनीचे रॉकेट प्रक्षेपण - स्कायरूट एअरोस्पेस या कंपनीचे रॉकेट - विक्रम दास - विक्रम साराभाई यांच्या स्मरणार्थ
18	3	<p>1987 मध्ये जगाची लोकसंख्या 500 करोडचा टप्पा पार केला.</p> <p>11 जुलै रोजी हे झाल्याने 11 जुलै हा जागतिक लोकसंख्या दिवस पाळला जातो.</p> <p>2011 मध्ये जगाची लोकसंख्या 700 करोड झाली.</p> <p>नुकतेच भारताने चीनला मागे टाकून भारत सर्वाधिक लोकसंख्येचा देश बनला.</p>
19	1	<p>UN-SDG चेंज मेकर</p> <ul style="list-style-type: none"> - भारतीय महिला हक्क कार्यकर्त्या सृष्टी बक्षी यांना जाहीर. - त्यांनी लिंग आधारित हिंसा आणि असमानतेबद्दल जागरूकता निर्माण करण्याचे काम केले. - त्या क्रासबो महिला चळवळीच्या संस्थापिका आहेत. - त्यांनी महिला हक्काच्या जागृतीसाठी कन्याकुमारी ते काश्मिर
20	1	<p>MITRA</p> <ul style="list-style-type: none"> - अध्यक्ष : मुख्यमंत्री - महाराष्ट्र इन्स्टिट्यूशन फॉर ट्रान्सफॉर्मेशन - अध्यक्ष - राज्याच्या विकासाला धोरणात्मक, तांत्रिक तसेच कार्यात्मक दिशा देणारी थिंक टँक

21	1	<p>96 वे अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलन - ठिकाण - वर्धा अध्यक्ष न्या. नरेंद्र चपळगावकर स्वागताध्यक्ष - दत्ता मेघे - न्या. चपळगावकर हे मुंबई उच्च न्यायालयाचे माजी न्यायाधीश होते. - 95 व्या अधिवेशनाचे अध्यक्ष भारत ससाणे होते व संमेलन उदगीर येथे आयोजित करण्यात आले आहे.</p>
22	3	-
23	2	<p>ॲलेन बियाल्स्की 1980 च्या दशकात बेलारूसमधील लोकशाही चळवळ सुरू केली. - त्यांनी विअस्त्रा ही संस्था सुरू केली. - त्यांच्याबरोबर रशियन संघटना मेमोरियल आणि युक्रेनीय संघटनेस शांततेचा नोबेल पुरस्कार - centre for civil liabilities यांना जाहीर</p>
24	2	-
25	2	<p>बी. बी. लाल - पुरातत्त्वशास्त्रज्ञ - रामजन्मभूमी उत्खनन गटाचे नेतृत्व - हडप्पा संस्कृतीशी संबंधित स्थळांवर उत्खनन. - पद्मविभूषण पुरस्काराने सन्मानित 2021 - भारतीय पुरातत्त्व खात्याचे महासंचालक</p>
26	1	<p>सर्वोत्कृष्ट चित्रपट - सुरराय पोत्रु सर्वोत्कृष्ट अभिनेता - अजय देवगण, सुरीया सर्वोत्कृष्ट अभिनेत्री - अपर्णा बालमुरली सामाजिक विषयावरील सर्वोत्कृष्ट चित्रपट फनरल सर्वोत्कृष्ट हिंदी चित्रपट - तुलसीदास ज्युनिअर</p>
27	4	<p>22 व्या राष्ट्रकुल क्रीडा स्पर्धा ठिकाण - बर्मिंगहॅम शुभंकर - पेरी सहभागी देश - 72 क्रीडा प्रकार - 20 - अंतिम पदकतालिकेत ऑस्ट्रेलिया अव्वल तर भारत चौथ्या क्रमांकावर - या स्पर्धेत भारताने 22 सुवर्णपदकांसह 61 पदके जिंकली - या स्पर्धेत भारताचा टेनिस पटू शरथ कमल याने 3 सुवर्ण आणि 1 रौप्यपदक जिंकले.</p>

28	1	<p>वेगवान महासंगणक यादी</p> <ul style="list-style-type: none"> - जपानच्या फुगाकूला मागे टाकून फ्रंटियर हा सर्वात वेगवान - या यादीत भारताचे तीन महासंगणक - 1. परमसिद्धी (111 वा क्रमांक) 2. प्रत्युष (132 वा क्रमांक) 3. मिहीर (249 वा क्रमांक)
29	2	<p>प्रसिद्ध पुस्तके व त्यांचे लेखक:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Mind Master: विश्वनाथ आनंद 2. Bibi: My Story: बेंजामिन 3. The Little Book of Joy: दलाई लामा 4. How to Prevent Next Pandemic: बिल गेट्स 5. The India Story: बिमल जालान
30	3	<p>युद्धसराव:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. वज्र युद्धसराव: भारत- अमेरिका 2. संप्रीती युद्धसराव: भारत- बांगलादेश 3. मैत्री युद्धसराव: भारत- श्रीलंका 4. सूर्यकिरण युद्धसराव: भारत- नेपाळ 5. नोर्मॅडिक एलिफंट: भारत- मंगोलिया
31	2	<p>चिकोडी डोंगररांग: कोल्हापूर</p> <p>बाळेश्वर: अहमदनगर</p> <p>यवतेश्वर: सातारा</p> <p>गरमसुर: नागपूर</p> <p>चिरोली: गडचिरोली</p>
32	3	<p>धबधबे व जिल्हे:</p> <p>ठोसेघर: सातारा</p> <p>वज्राई: सातारा</p> <p>ताम्हिणी: पुणे</p> <p>सहस्रकुंड: यवतमाळ</p> <p>नगरतास: सिंधुदुर्ग</p>

33	2	<p>भारताच्या पश्चिम किनारपट्टीचे भाग:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. कोकण किनारा 2. कारवार किनारा 3. मलबार किनारा: या किनाऱ्यावरील उथळ खाऱ्या पाण्याच्या सरोवरास 'कायल' असे म्हणतात. <p>पूर्व किनारपट्टीचे भाग:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. उत्कल मैदान: ओडिशा किनारा 2. आंध्र किनारा 3. कोरोमंडल किनारा: तमिळनाडू 																											
34	2	<p>पांबम बेट: भारत श्रीलंकेदरम्यान हे बेट स्थित आहे.</p> <p>भारतातील तमिळनाडू पठाराचा विस्तीर्ण भाग हा भाग भारताच्या मुख्यभूमीशी रेल्वे मार्गाने जोडला आहे.</p>																											
35	4	-																											
36	2	<p>रांजण खळगे: जेव्हा नदीपात्राच्या तळभागावर कठीण व मृदू खडकाचे थर क्रमवार असतात, तेव्हा नदी प्रवाहाबरोबर वाहणाऱ्या दगड गोठ्यांमुळे खडकावर छिद्रे कोरली जातात. महाराष्ट्रात अहमदनगर जिल्ह्यात पारनेर तालुक्यात कुकडी नदी पात्रात तसेच पुणे जिल्ह्यात भेगडेवाडी येथे इंद्रायणी नदीपात्रात रांजण खळगे आढळतात.</p>																											
37	4	<table border="1"> <thead> <tr> <th>क्र.</th><th>खाडी</th><th>नदी</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td><td>दातीवरा</td><td>वैतरणा</td></tr> <tr> <td>2.</td><td>उल्हास</td><td>उल्हास</td></tr> <tr> <td>3.</td><td>बाणकोट</td><td>सावित्री</td></tr> <tr> <td>4.</td><td>धरमतर</td><td>पाताळगंगा, अंबा</td></tr> <tr> <td>5.</td><td>दाभोळ</td><td>वशिष्टी</td></tr> <tr> <td>6.</td><td>जयगड</td><td>शास्त्री</td></tr> <tr> <td>7.</td><td>विजयदुर्ग</td><td>शुक</td></tr> <tr> <td>8.</td><td>तेरेखोल</td><td>तेरेखोल</td></tr> </tbody> </table>	क्र.	खाडी	नदी	1.	दातीवरा	वैतरणा	2.	उल्हास	उल्हास	3.	बाणकोट	सावित्री	4.	धरमतर	पाताळगंगा, अंबा	5.	दाभोळ	वशिष्टी	6.	जयगड	शास्त्री	7.	विजयदुर्ग	शुक	8.	तेरेखोल	तेरेखोल
क्र.	खाडी	नदी																											
1.	दातीवरा	वैतरणा																											
2.	उल्हास	उल्हास																											
3.	बाणकोट	सावित्री																											
4.	धरमतर	पाताळगंगा, अंबा																											
5.	दाभोळ	वशिष्टी																											
6.	जयगड	शास्त्री																											
7.	विजयदुर्ग	शुक																											
8.	तेरेखोल	तेरेखोल																											
38	3	<p>पश्चिम घाट : सह्याद्री पर्वताचा भाग</p> <p>लांबी: 650 किमी (महाराष्ट्र : 430 किमी)</p> <p>पश्चिम घाटाची पश्चिम बाजू तीव्र उताराची असून पूर्व भागाचा उतार सौम्य प्रकारचा आहे. पश्चिम घाटामुळे नद्यांची विभागणी पूर्ववाहिनी आणि पश्चिम वाहिनी अशी होते. पूर्ववाहिनी नद्या बंगालच्या उपसागराला, तर पश्चिम वाहिनी नद्या अरबी समुद्राला जाऊन मिळतात</p>																											

39	2	<p>वस्ती प्रारूपः</p> <p>गोलाकृती वस्ती प्रारूपः तळी, सरोवर यांलगत</p> <p>त्रिज्याकार वस्ती प्रारूपः अनेक रस्ते एकत्र येतात त्याठिकाणी</p> <p>चौकोनी वस्ती प्रारूपः गड, किल्ले; संकटकालीन परिस्थितीपासून सावरण्यासाठी</p>
40	3	<p>2011 च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्रातील लिंग गुणोत्तर: 929</p> <p>सर्वात जास्त लिंग गुणोत्तर असणारे जिल्हे:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. रत्नागिरी 2. सिंधुदुर्ग 3. गोंदिया 4. सातारा 5. भंडारा <p>सर्वात कमी लिंग गुणोत्तर असणारे जिल्हे:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. मुंबई शहर 2. मुंबई उपनगर 3. ठाणे 4. पुणे 5. बीड
41	4	नाशिकमधील ओझर येथे मिग विमान निर्मितीचा कारखाना आहे.
42	3	<p>कसारा घाट / थळ घाट: नाशिक- मुंबई</p> <p>बोर घाट: पुणे- मुंबई</p> <p>कुंभार्ली: कराड- चिपळूण</p> <p>अंबा घाट: कोल्हापूर- रत्नागिरी</p> <p>हनुमंते घाट: कोल्हापूर- कुडाळ</p> <p>फोंडा घाट: सावंतवाडी- कोल्हापूर</p>
43	1	-
44	3	<p>महाराष्ट्राचे घनता: 365 दर चौ.किमी (2001: 315 दर चौ.किमी)</p> <p>सर्वाधिक घनता:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. मुंबई उपनगर, 2. मुंबई शहर, 3. ठाणे, 4. पुणे <p>सर्वात कमी घनता:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. गडचिरोली (74) 2. सिंधुदुर्ग (163) 3. चंद्रपूर (193) 4. रत्नागिरी (197)

45	4	<p>भीमा नदी: लांबी: 861 किमी (महाराष्ट्र: 451 किमी) कर्नाटकमध्ये कृष्णोला जाऊन मिळते. उजव्या तीरावरच्या उपनद्या: भामा, इंद्रायणी, मुळा, मुठा, निरा, माण डाव्या तीरावरच्या उपनद्या: घोड, सीना</p>
46	1	<p>स्थगन प्रस्ताव: फक्त लोकसभेत मांडला जाऊ शकतो. हा प्रस्ताव मांडण्यासाठी पन्नास सदस्यांचा पाठिंबा आवश्यक असतो. सार्वजनिक महत्वाच्या मुद्द्याकडे सरकारचे लक्ष वेधणे हा उद्देश हा प्रस्ताव स्वीकारल्यास सभागृहाचे नेहमीचे कामकाज बाजूला ठेवले जाते.</p>
47	4	<p>राज्य लोकसेवा आयोगाचे सदस्य, राज्य निवडणूक आयुक्त, राज्य मानवाधिकार आयोगाचे अध्यक्ष या सर्वांना राष्ट्रपती पदावरून हटवू शकतात. राज्य लोकसेवा आयोगाचे सदस्य व अध्यक्ष यांना सर्वोच्च न्यायालयाच्या चौकशीनंतर राष्ट्रपती पदावरून दूर करतात. राज्य निवडणूक आयोगाला उच्च न्यायालयांच्या न्यायाधीशांप्रमाणे राष्ट्रपती पदावरून दूर करतात.</p>
48	1	<p>उपराष्ट्रपती: कलम 63 नुसार संसदेच्या दोन्ही सभागृहातील सर्व सदस्यांकडून निवडले जातात. - एकल संक्रमणीय मतदान पद्धतीद्वारे निवड - कलम 69 नुसार राष्ट्रपती उपराष्ट्रपतींना शपथ देतात. - उपराष्ट्रपती हे राज्यसभेचे पदसिद्ध अध्यक्ष असतात. - उपराष्ट्रपती पदासाठी किमान वयोमर्यादा निश्चित केली आहे.</p>
49	4	<p>परमादेश (Mandamus): Mandamus ही लॅटिन भाषेतील संज्ञा आहे. एखादा सार्वजनिक अधिकारी आपले कर्तव्य पार पाडण्यास अपयशी ठरल्यास व त्यामुळे हक्कांचे उल्लंघन झाल्यास न्यायालय हा आदेश काढते. हा आदेश सार्वजनिक संस्था, महामंडळ, कनिष्ठ न्यायालय, सरकार, न्यायाधीकरणांविरुद्ध काढता येतो.</p>
50	1	-
51	2	<p>बोंगीरवार समिती: 500 पेक्षा कमी व 10000 पेक्षा जास्त लोकसंख्येकरिता ग्रामपंचायत स्थापन करू नये. न्याय पंचायती रद्द कराव्यात. जिल्हा परिषदेमध्ये पशुसंवर्धन व दुग्ध व्यवसाय समिती स्थापन करावी.</p>
52	4	<p>कलम 108: संयुक्त बैठक कलम 115: अनुदानाच्या मागण्या कलम 116: लेखानुदानाची मागणी कलम 117: वित्तीय विधेयक</p>
53	1	-

54	2	<p>सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशास पदावरून दूर करणे: कलम 124 (4) नुसार राष्ट्रपती सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीश पदावरून दूर करतात.</p> <p>त्यासाठी संसदेच्या दोन्ही सभागृहांनी विशेष बहुमताने ठराव मंजूर करणे आवश्यक असते. लोकसभेत असा ठराव मांडण्यासाठी 100 सदस्य, तर राज्यसभेत 50 सदस्यांचा पाठिंबा द्यावा लागतो.</p> <p>आजपर्यंत कोणत्याही न्यायाधीशास अशा प्रकारे पदावरून दूर करण्यात आलेले नाही.</p>																					
55	4	<p>पंचायत समिती नसणारे तालुके:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. नागपूर 2. ठाणे 3. पुणे 4. बोरिवली 5. कुर्ला 6. उल्हासनगर 7. अंधेरी <p>महाराष्ट्रातील 358 तालुके असून 351 पंचायत समिती कार्यरत आहेत.</p>																					
56	4	<p>रिझर्व्ह बँकेची चलन विषयक धोरण राबविण्याची साधने:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">संख्यात्मक साधने</th><th>गुणात्मक साधने</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>प्रत्यक्ष साधने</td><td>अप्रत्यक्ष साधने</td><td>सीमांत आवश्यकता</td></tr> <tr> <td>रोख राखीव प्रमाण (CRR)</td><td>बँक दर</td><td>वेचक पत नियंत्रण</td></tr> <tr> <td>वैधानिक तरलता प्रमाण (SLR)</td><td>रेपो दर व रिव्हर्स रेपो दर</td><td>मार्गदर्शक सूचना</td></tr> <tr> <td></td><td>सीमंतिक राखीव सुविधा (MSF)</td><td>नैतिक समजावणी</td></tr> <tr> <td></td><td>खुल्या बाजारातील व्यवहार</td><td>थेट कारवाई</td></tr> <tr> <td></td><td>बाजार स्थिरीकरण</td><td></td></tr> </tbody> </table>	संख्यात्मक साधने		गुणात्मक साधने	प्रत्यक्ष साधने	अप्रत्यक्ष साधने	सीमांत आवश्यकता	रोख राखीव प्रमाण (CRR)	बँक दर	वेचक पत नियंत्रण	वैधानिक तरलता प्रमाण (SLR)	रेपो दर व रिव्हर्स रेपो दर	मार्गदर्शक सूचना		सीमंतिक राखीव सुविधा (MSF)	नैतिक समजावणी		खुल्या बाजारातील व्यवहार	थेट कारवाई		बाजार स्थिरीकरण	
संख्यात्मक साधने		गुणात्मक साधने																					
प्रत्यक्ष साधने	अप्रत्यक्ष साधने	सीमांत आवश्यकता																					
रोख राखीव प्रमाण (CRR)	बँक दर	वेचक पत नियंत्रण																					
वैधानिक तरलता प्रमाण (SLR)	रेपो दर व रिव्हर्स रेपो दर	मार्गदर्शक सूचना																					
	सीमंतिक राखीव सुविधा (MSF)	नैतिक समजावणी																					
	खुल्या बाजारातील व्यवहार	थेट कारवाई																					
	बाजार स्थिरीकरण																						
57	2	<p>मौद्रिक धोरण समिती (Monetary Policy Committee)</p> <p>- बी. एन. श्रीकृष्ण यांच्या अध्यक्षतेखालील 'वित्तीय क्षेत्र कायदा सुधारणा आयोगा'ने मार्च 2013 मध्ये चलन विषयक धोरण ठरविण्यासाठी 'मौद्रिक धोरण समिती' स्थापन करण्याची शिफारस केली होती.</p> <p>- डॉ. उर्जित पटेल यांच्या अध्यक्षतेखालील 'चलन धोरण आराखडा सुधारणा समिती'ने देखील जानेवारी 2014 मध्ये शिफारस</p> <p>- 2016-17 च्या अर्थसंकल्पात RBI कायदा, 1934 मध्ये सुधारणा करून मौद्रिक धोरण समितीची स्थापना करण्यात आली. 27 जून 2016 ला ही दुरुस्ती अंमलात आली.</p>																					

		<p>मौद्रिक धोरण समितीत सहा सदस्य असतात:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. तीन पदसिद्ध सदस्य: रिझर्व्ह बँकेचे असतात. गव्हर्नर, एक डेप्युटी गव्हर्नर व एक अधिकारी. 2. चार वर्षांसाठी केंद्र सरकारच्या तीन सदस्यांची नेमणूक. <p>कार्य:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. चलनवाढ पूर्वनियोजित कक्षेत राहील, यासाठी चलनविषयक धोरण दर ठरविणे. 2. धोरण दर ठरविण्याचा अधिकार मौद्रिक धोरण समितीला देण्यात आला आहे. 3. तर धोरण राबविण्याची जबाबदारी रिझर्व्ह बँकेवर सोपविण्यात आली आहे.
58	4	
59	3	<p>प्रधानमंत्री उज्जला योजना:</p> <p>सुरुवात: मे 2016 (बालिका, उत्तर प्रदेश)</p> <p>देशातील दारिद्र्य रेषेखालील पाच कोटी कुटुंबांना मोफत गॅस कनेक्शन (2019 पर्यंत) देण्यासाठीची योजना.</p> <p>2018- 19 च्या अर्थसंकल्पात आठ कोटी कुटुंबांना कनेक्शन देण्याचे लक्ष.</p> <p>2021-22 च्या अर्थसंकल्पात हे लक्ष अतिरिक्त एक कोटी पर्यंत वाढविण्यात आले आहे.</p> <p>उद्दिष्टे : 1. स्वयंपाकासाठी स्वच्छ इंधन पुरवणे.</p> <p>2. महिला सक्षमीकरणास चालना.</p>
60	4	<p>तुटीचा अर्थ भरणा (Deficit Financing):</p> <p>तुटीचा अर्थसंकल्प सादर करणे म्हणजे जमेपेक्षा खर्च जास्त असणे होय; हा जास्तीचा खर्च भागविणे याला तुटीचा अर्थभरणा म्हणतात.</p> <p>तुटीचा अर्थभरण्याने खालील उद्दिष्टांसाठी भांडवल उपलब्ध करता येते:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. आर्थिक मंदी दूर करणे. 2. आर्थिक विकास करणे. 3. कल्याणकारी विकास योजना राबविणे. 4. नियोजन साध्य करणे. <p>वरीलपैकी आर्थिक मंदी हे जुने, तथा उर्वरित उद्दिष्ट हे आधुनिक उद्दिष्टे आहेत.</p>
61	4	<p>थकीत देयता:</p> <p>थकीत देयता म्हणजे भविष्यात जी गोष्ट द्यावी लागते, त्याला आपण देयता म्हणतो.</p> <p>अंतर्गत कर्जे, बाजार कर्जे व कोषागार बिले हे कधी ना कधी द्यावेच लागतात.</p> <p>विदेशी मदत ही अनुदानाप्रमाणे असते, जी भविष्यात परत करायची गरज नसते.</p>
62	3	<p>हरित GDP/ Green GDP:</p> <p>आर्थिक वाढ होत असताना जो नैसर्गिक साधन संपत्तीचा न्हास होत असतो तो वजा करता जे उत्पन्न प्राप्त होते त्याला Green GDP म्हणतात.</p> <p>Green GDP= GDP- पर्यावरणीय हानीचे मूल्य</p> <p>2006 पासून चीनने Green GDP मोजण्याचा प्रयत्न, तीन टक्के घट आढळली. 2007 मध्ये बंद केला.</p>

		<p>भारतात Green GDP साठी पार्थ दासगुप्ता समिती स्थापन करण्यात आली होती.</p> <p>पार्थ दासगुप्ता समिती- 2013</p> <p>Green GDP मोजण्यासाठी 2011 साली स्थापन, 2013 साली अहवाल.</p> <p>शिफारस: Green GDP ही संकल्पना काहीशी अपूर्ण असून आर्थिक वाढ मोजण्यासाठी याहीपेक्षा विस्तृत संकल्पना वापरली पाहिजे.</p>
63	2	<p>बेरोजगारी मोजणी:</p> <p>बेरोजगारी मोजण्यासाठी NSSO ने 3 संकल्पना विकसित केल्या आहेत:</p> <p>i) सामान्य स्थिती (US- Usual status) सामान्य मुख्य स्थिती (Usual Principal Status):</p> <ul style="list-style-type: none"> - या पद्धतीत वर्षभरात केवळ दोन महिने किंवा त्याहूनही कमी काम मिळण्यांना किंवा कामच न मिळणाऱ्यांना बेरोजगार म्हटले जाते. - या पद्धतीने काढला गेलेला बेरोजगारीचा दर हा व्यक्ती दर (Person Rate) असतो. <p>ii) वर्तमान साप्ताहिक स्थिती (Current Weekly Status- CWS):</p> <ul style="list-style-type: none"> - या पद्धतीत सर्वेक्षणाच्या आठवड्यात किमान एकही तासाचे काम न मिळणाऱ्याला बेरोजगार म्हटले जाते. - या पद्धतीने काढला गेलेला बेरोजगारीचा दर हा व्यक्ती दर (Person Rate) असतो. <p>iii) वर्तमान दैनिक स्थिती (Current Daily Status- CDS):</p> <ul style="list-style-type: none"> - विशिष्ट दिवसांत किमान एकही तासाचे काम न मिळणाऱ्याला बेरोजगार म्हटले जाते. - या पद्धतीने काढलेल्या बेरोजगारीचा दर हा व्यक्ती दिन दर (Person Day Rate) असतो.
64	3	<p>दारिद्र्यगणना:</p> <p>सुरेश तेंडुलकर तज्ज्ञगट (2009):</p> <ul style="list-style-type: none"> - तेंडुलकर समितीने मासिक दरडोई खर्च ही संकल्पना वापरली. - दारिद्र्य टोपलीमध्ये तेंडुलकर समितीने 'अन्न' या घटकासोबतच 'शिक्षण' आणि 'आरोग्य' या घटकांचा अंतर्भाव करण्याची शिफारस केली. - तेंडुलकर समितीच्या मोजणीनुसार, <ul style="list-style-type: none"> a) 2011-12 मध्ये भारतात एकूण 21.9% दारिद्र्य होते. b) ग्रामीण भागात ते 25.7%, तर शहरी 13.7% होते. c) दारिद्र्य रेषेखालील सर्वाधिक लोकसंख्या उत्तरप्रदेशमध्ये होती. (5.98 कोटी) d) दारिद्र्य रेषेखालील सर्वाधिक लोकसंख्येचे प्रमाण छत्तीसगड (39.9%) मध्ये होते; तर सर्वात कमी अंदामान- निकोबार (1%) होते.
65	3	<p>एम. नरसिंहन समिती- I (1991):</p> <p>स्थापना: 14 ऑगस्ट 1991</p> <p>नाव: वित्तीय क्षेत्र सुधारणाविषयक समिती</p> <p>अहवाल सादर: 16 नोव्हेंबर 1991</p> <p>शिफारशी:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. CRR चे प्रमाण तत्कालीन 15% हून 3 ते 5% पर्यंत कमी करणे. 2. SLR 38.5% वरून 25% पर्यंत कमी करणे.

		<p>3. अग्रक्रम क्षेत्र कर्जपुरवण्याचे लक्ष्य 40% वरून 10% पर्यंत कमी करणे.</p> <p>4. बँकांना स्वतःचा व्याजदर स्वतः ठरविण्याचा अधिकार देणे.</p> <p>5. खासगी क्षेत्रातील नवीन बँका स्थापन करण्यास सहमती द्यावी.</p> <p>6. SLR ला 'बँकींग क्षेत्रावरील कर' असे म्हटले.</p>
66	3	<p>अग्रणी बँक योजना:</p> <ul style="list-style-type: none"> - प्रा. डी. आर. गाडगीळ यांच्या अध्यक्षतेखालील अभ्यासगटाने पतपुरवठ्यातील भौतिक व रचनात्मक अंतर भरून काढण्यासाठी 'क्षेत्रीय दृष्टिकोन' अवलंबण्याची शिफारस केली. - गाडगीळ अभ्यासगटाच्या शिफारशीवरून 1969 मध्ये अग्रणी बँक योजना सुरू. - अग्रणी बँक योजनेत जिल्हा हे एकक समजले जाते. - क्षेत्रीय विकास व्हावा, प्रादेशिक स्तरावर वित्त पुरवठ्याची गरज भागावी, अग्रक्रम क्षेत्रास कर्जपुरवठा व्हावा या दृष्टीने ही योजना सुरू करण्यात आली.
67	2	-
68	3	-
69	3	<p>अ) पहिली पंचवार्षिक योजना कालावधी: 1 एप्रिल 1951 ते 31 मार्च 1956 प्रतिमान: हेरॉल्ड- डोमर पुनरुत्थान योजना उद्दिष्टे: राष्ट्रीय उत्पन्नात 2.1% वार्षिक वृद्धीदराचे लक्ष्य साध्य करणे. कृषी क्षेत्राचा विकास.</p> <p>ब) दुसरी पंचवार्षिक योजना कालावधी: 1 एप्रिल 1956 ते 31 मार्च 1961 प्रतिमान: पी. सी. महालनोबीस भौतिकवादी योजना</p> <p>क) चौथी पंचवार्षिक योजना: कालावधी: 1 एप्रिल 1969 ते 31 मार्च 1974 प्रतिमान: ॲलन मान व अशोक रुद्र स्थैर्यासह आर्थिक वाढ व आर्थिक स्वावलंबन</p> <p>क) सातवी पंचवार्षिक योजना: कालावधी: 1 एप्रिल 1985 ते 31 मार्च 1990 प्रतिमान: ब्रह्मानंद- वकील रोजगारनिर्मिती जनक योजना</p>
70	1	<p>पंधरावा वित्त आयोग: भारतीय संविधानाच्या कलम 280 नुसार स्थापन केला जातो. कालावधी: 2020-2025 अध्यक्ष: एन. के. सिंग पंधराव्या वित्त आयोगाने दोन अहवाल सादर केले आहेत.</p>

		<p>पहिला अहवाल: 6 डिसेंबर 2021 ला सादर, तो 2020-21 या वर्षासाठी होता.</p> <p>दुसरा अहवाल:</p> <p>शीर्षक: Finance Commission in Covid Times</p> <p>2021- 2026 वर्षाच्या काळासाठी शिफारशी.</p>
71	1	<p>Father of Immunology: एडवर्ड जेन्नर</p> <p>Father of Bacteriology: रॉबर्ट कोच</p> <p>Father of Cytology: रॉबर्ट हुक</p> <p>Father of Antibiotics: सेल्मन वॉक्समन</p>
72	3	<p>Vitamin B: यात एकूण आठ जीवनसत्वे असतात.</p> <p>- B1, B2, B3, B5, B6, B7, B9, B12</p> <p>B7 : बायोटिन/ Vitamin H</p> <p>- चयापचय, त्वचा व केसांचे संरक्षण</p> <p>- अभावामुळे डिमेन्शिया व केस गळतात.</p> <p>- स्रोत: मांस, अंडी, दूध</p> <p>B12 : कोबालामाइन</p> <p>- यात कोबाल्ट असते, RBC तयार करते, नायट्रोजनचे चयापचय.</p> <p>- अभावामुळे मेगॅलोब्लास्टिक अॅनिमिया होतो.</p> <p>- स्रोत: मांस, यीस्ट, अंडी</p>
73	2	<p>वनस्पती सृष्टीचे वर्गीकरण:</p> <p>अ) अबीजपत्री : Cryptogamme</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. थॅलोफायटा: उल्वा, स्पायरोगायरा, कारा, सरगॅसम, ज्होडोफायसी 2. ब्रायोफायटा: फ्यूनेरीया, मर्केन्शिया, पॉलिस्टायकम, रिक्सिया 3. टेरीडोफायटा: सिलॅजिनेला, केलीस, ड्रायोटेरीस <p>ब) बीजपत्री : Phanerogams</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. अनावृत्तबीजी 2. आवृत्तबीजी
74	2	<p>झॅन्थोफायसी: पिवळे-हरित शैवाल</p> <p>फिओफायसी: तपकिरी शैवाल</p> <p>सायनोफायसी: नील-हरित शैवाल</p> <p>क्रोडोफायसी: लाल शैवाल</p>
75	2	<p>- सॅटॅफिलोकोकस जिवाणू खाद्यपदार्थावर वाढताना एन्टेरोटॉक्सिन नावाचे विषारी रसायन तयार करते.</p> <p>- एन्टेरोटॉक्सिन अंतर्ग्रहण केल्यामुळे विषबाधा होऊन जुलाब व उलट्या होतात.</p>

76	4	<p>कार्बोदकांचे प्रकार:</p> <p>मोनोसॅकराईड: ग्लुकोज, फ्रुक्टोज, गॅलॅक्टोज, पेन्टोज, हेप्टोज, हेक्झोज</p> <p>डायसॅकराईड: सुक्रोज, लॅक्टोज, माल्टोज</p> <p>पॉलीसॅकराईड: सेल्युलोज, ग्लायकोजन</p>
77	3	<p>युश्टेचियन झडप (Eustachian Valve): अधोमहाशीर (Inferior Venacava)</p> <p>थिबॅशियन झडप (Thebesian Valve): परिहृदय शीर (Coronary Sinus)</p> <p>त्रिदली झडप (Tricuspid Valve): उजवे अलिंद (Atrium) व उजवे निलय (Ventricle) यादरम्यान</p> <p>सेमीलूनार झडप: फुफ्फुस धमणी</p>
78	3	<p>लम्पी:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lumpi-ProVac ही स्वदेशी लस भारतीय कृषी संशोधन परिषदेच्या (ICAR) राष्ट्रीय घोडा संशोधन संस्थेच्या शास्त्रज्ञांनी तयार केली आहे. - कारणीभूत विषाणू: Lumpi Skin Disease Virus (LSDV) - लम्पी हा Zoonotic विषाणू नाही, याचा अर्थ हा रोग मानवांमध्ये पसरू शकत नाही. - हा आजार गायी आणि म्हशींसारख्या प्राण्यांमध्ये आढळतो. - हा संसर्गजन्य रोग आहे.
79	2	<ul style="list-style-type: none"> - मानवी जठर (Stomach) 'J' आकाराचे असते. - यामध्ये चार ते पाच तासासाठी अन्न साठवले जाते. - जठर चार भागात विभागले आहे: <ol style="list-style-type: none"> 1) कार्डिया 2) फंडस 3) बॉडी 4) पायलोरस
80	4	<ul style="list-style-type: none"> - RNA मध्ये Uracil (U), तर DNA Thymine (T) हा नायट्रोजन बेस असतो. - RNA चे तीन प्रकार आहेत: <ol style="list-style-type: none"> 1. r- RNA: 80% प्रमाण 2. t- RNA: 10- 20% प्रमाण 3. m- RNA: 3-5% प्रमाण
81	1	<ul style="list-style-type: none"> - पाण्यातील हवेचा बुडबुडा हा अवतल भिंग (Concave/ Diverging Lens) सारखा कार्य करेल, कारण हवेच्या अपवर्तनाचा निर्देशांक (Index of Refraction of Air) हा पाण्यापेक्षा कमी असतो.
82	2	<ul style="list-style-type: none"> - निर्वात पोकळीत प्रकाशाचा वेग जवळजवळ 3×10^8 m/s इतका असतो. - रेडिओ तरंग हे विद्युत चुंबकीय तरंग आहेत. - रेडिओ तरंगाचा वापर रडारमध्ये केला जातो.

83	2	<p>विद्युत धारा (I)= विद्युत प्रभार / कालावधी</p> $I = Q / t$ <p>time हा 14 min दिलेला आहे, त्याचे सेकंदात रूपांतर करा= $14 \times 60 = 840 \text{ sec}$</p> $Q = I \times t$ $= 0.5 \times 840$ $Q = 420 \text{ C}$
84	2	<p>धातुके (Ores)</p> <p>अॅल्युमिनियम धातुके: बॉक्साईट, क्रायोलाईट, कॅलोनाईट, फेल्डस्पार बॉक्साईटपासून अॅल्युमिनियम मिळते.</p> <p>मॅग्नेशियम धातुके: मॅग्नेसाईट, डोलोमाईट, कार्नेलाईट</p>
85	1	<p>जे. जे. थॉम्पसन:</p> <ul style="list-style-type: none"> - अणूला सर्वप्रथम छेदणारा माणूस - अणूला कलिंगडाची उपमा. - अणू उदासीन (Neutral) असतो. - यांनी Cathode चा अभ्यास करताना Electron चा शोध लावला.
86	4	<p>$x + y = 45$ - i, $2x - 1y = 45$ - ii</p> <p>add equation i and ii</p> $x + y = 45$ $2x - y = 45$ $3x = 90$ $\therefore x = 30, y = 15$
87	1	<p>मंदार = x मानू</p> <p>महेश = y मानू</p> $\text{मंदार} = \frac{y}{2}$ $\therefore y + 5 = (\text{वडील} + 5) - 25$ $= 55 + 5 - 25$ $y + 5 = 35$ $y = 30$ $\therefore \text{मंदार} = \frac{y}{2}$ $\therefore \text{मंदार} = 15 \text{ वर्षे}$

88	1	<p>एका व्यक्तीचे मासिक उत्पन्न = $\frac{20000}{5} = 4000$</p> <p>∴ प्रत्येकाचे 240000 वाढले ∴ $\frac{240000}{12} = 20000$</p> <p>∴ एका व्यक्तीचे सरासरी मासिक उत्पन्न = 20000 + 4000</p> <p>= रु. 24000</p>						
89	3	<p>D = TV</p> <p>x = y = T (VF - VS)</p> <p>500 + 0 = T (63 - 3) x $\frac{5}{18}$</p> <p>500 = T x 60 x $\frac{5}{18}$</p> <p>$\frac{500 \times 3}{10 \times 5} = T$</p> <p>T = 30 सेकंद</p>						
90	2	<p>अमित - 10</p> <p>प्रणव - 20</p> <p>अमितने 3 दिवसांत केलेले काम = 3 x 2 = 6</p> <p>∴ शिल्लक काम = 20 - 6 = 14</p>						
91	2	<table><tr><td>A</td><td>6</td></tr><tr><td>B</td><td>5</td></tr><tr><td>C</td><td>10</td></tr></table> <p>+6</p> <p>30 +5</p> <p><u>-3</u></p> <p>8</p> <p>T = $\frac{30}{8}$</p> <p>∴ T = 3 $\frac{3}{4}$</p>	A	6	B	5	C	10
A	6							
B	5							
C	10							
92	3	<p>By Options</p> <p>समजा वस्तूची किंमत = रु. 30</p> <p>विक्री = रु. 40</p> <p>∴ नफा = x% = रु. 10</p>						

93	4	
94	3	
95	1	
96	2	<p> $y = \text{रु. } 100 \text{ मानू}$ $x = \text{रु. } 120$ $z = 150$ </p> $x = \frac{40}{120} \times \frac{2}{100} \times 100$ <p> $X = 80\%$ </p>
97	1	$N^F \xrightarrow{\quad} L^M \xrightarrow{\quad} P^F = Q^{m/F}$
98	4	-
99	4	<p> $x = 5$ $y = 7$ </p> $\therefore \frac{x + y}{x - y} = \frac{5 + 7}{5 - 7} = \frac{12}{-2} = -6$
100	4	<p> मागे + 12 मयूर + 8 पुढे </p> <p> $\therefore 12 + 5 + \text{मयूर} + 3 + 8 = 29$ </p>